

Unia Europejska wielu prędkości – Europa jako obszar wielkich różnic

Piotr Wójcik

Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w
Katowicach

www.rodm-katowice.pl
rodm@rodm-katowice.pl

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Katowice

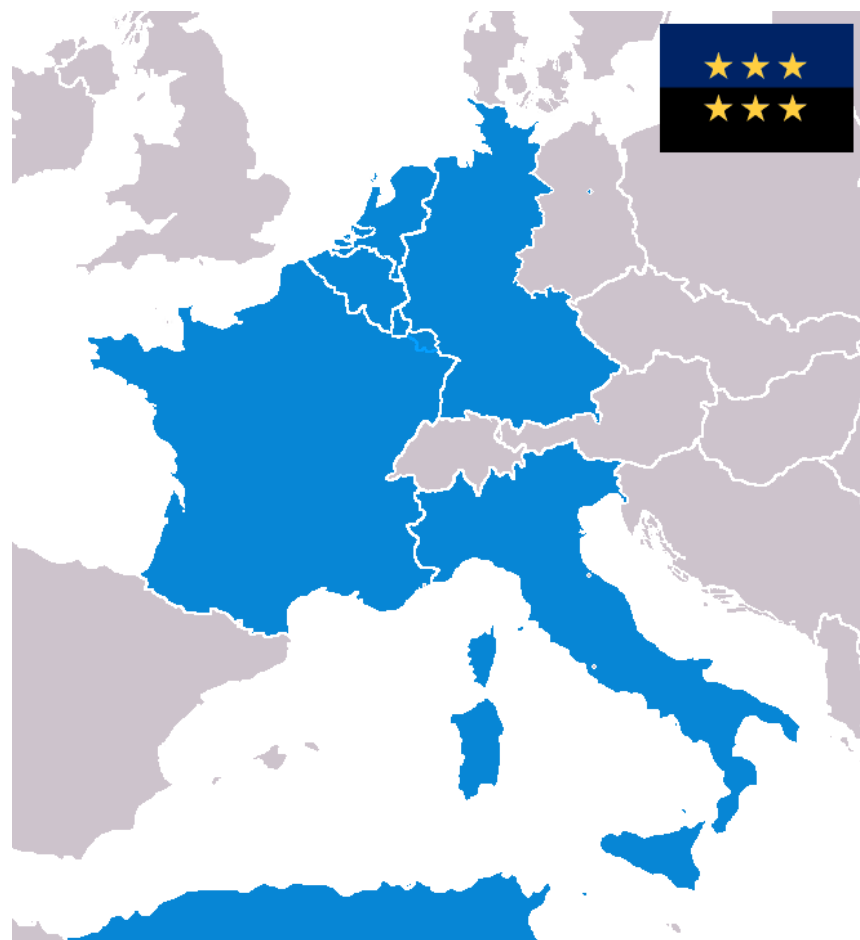

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Zadanie dofinansowane ze środków
Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Początki UE – Europejska Wspólnota Węgla i Stali

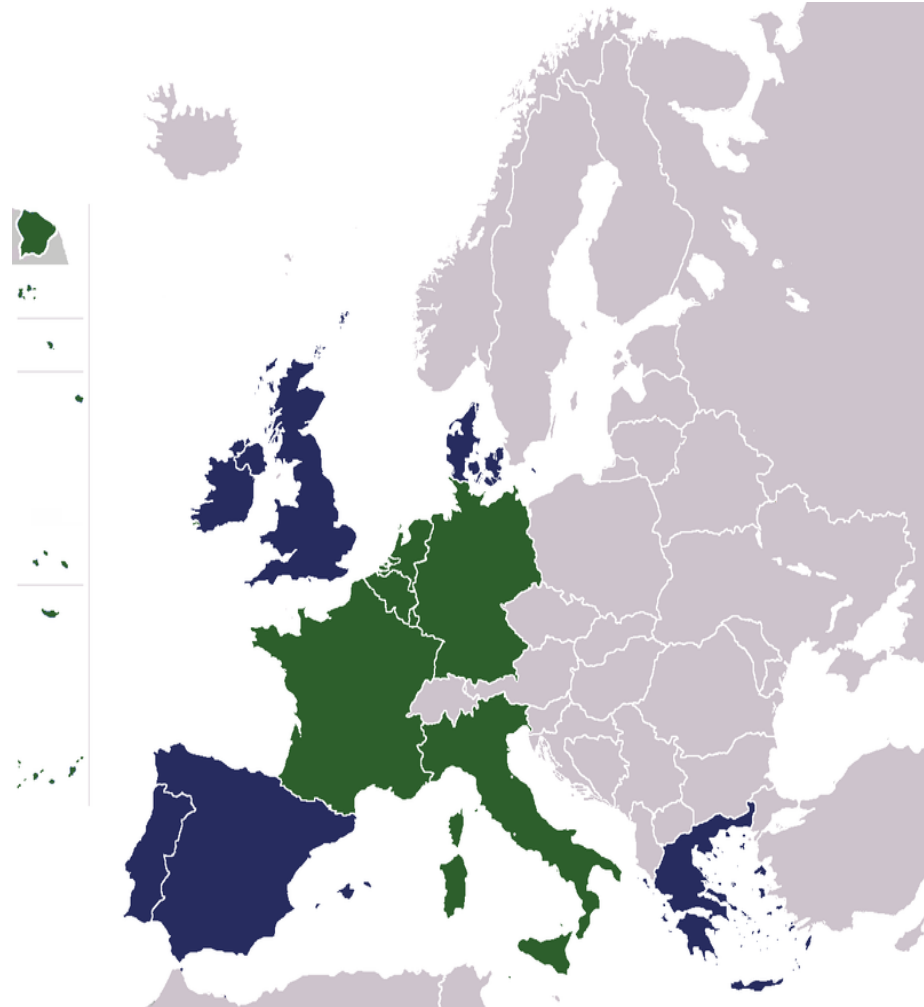
- Utworzona na mocy traktatu paryskiego z 1951 roku.
- Powstała w 1952 roku – utworzyły ją Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, RFN i Włochy. Działała do 2002 roku.
- Tworzyła ona oraz regulowała wspólny rynek węgla, stali i żelaza.
- Według traktatu głównym celem jej istnienia było wspieranie rozwoju gospodarczego, wzrostu zatrudnienia oraz wzrostu standardu życia obywateli
- Nie wypowiedzianym głośno celem było włączenie Niemiec do struktur państw zachodniej Europy oraz kontrola potęgi przemysłowej Niemiec, która nawet pomimo zniszczeń wciąż miała ogromny potencjał

Początki UE – Europejska Wspólnota Gospodarcza

3

- Utworzona na mocy traktatów rzymskich 1957 roku.
- Powstała w 1958 roku – utworzyły ją kraje EWWiS.
- W 1973 roku dołączyły Wielka Brytania, Dania i Irlandia.
- W 1981 roku dołączyła Grecja.
- W 1986 roku dołączyły Hiszpania i Portugalia.
- Funkcjonowała obok EWWiS oraz Euratom, który był odpowiednikiem EWWiS w obszarze energetyki atomowej. To trzy filary integracji europejskiej okresu 1958-2002.
- Formalnie działała do 2009 roku.

Zadania i organy Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej

Zadania EWG:

- zapewnianie postępu gospodarczego poprzez znoszenie barier między krajami Europy
- tworzenie podstaw pod stopniową integrację polityczną, czyli zbliżanie się do siebie narodów Europy
- zapewnianie oraz umacnianie pokoju między narodami i społeczeństwami Europy

Organy EWG:

- Komisja – władza wykonawcza EWG, składała się z osób wytypowanych przez rządy państw członkowskich, przedstawiała projekty aktów prawnych Radzie Ministrów
- Rada Ministrów – najwyższa władza w EWG, składała się z przedstawicieli rządów państw członkowskich, zatwierdzała akty prawne EWG
- Zgromadzenie – ciało parlamentarne, składało się z przedstawicieli parlamentów państw członkowskich, miało charakter opiniotwórczy
- Trybunał Sprawiedliwości – sąd rozstrzygający spory dot. aktów prawa wspólnotowego

W 1967 roku wprowadzono traktat fuzyjny, który sprawił, że powyższe ciała były organami wszystkich trzech wspólnot europejskich, czyli EWG, EWWiS oraz Euratomu.

Traktat z Maastricht

- Podpisany w 1992 roku, a wszedł w życie w 1993 roku.
- Tworzył on Unię Europejską, która składała się z trzech filarów: Wspólnoty Europejskiej (dawna EWG), Euratomu oraz EWWiS
- Tworzył on unię walutową, która zakładała przyjęcie przez część państw członkowskich wspólnej waluty euro od 1999 roku
- Tworzył on także wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa oraz współpracę policyjną i sądową w sprawach karnych
- Początkowo UE tworzyło 12 krajów członkowskich wspólnot europejskich
- Kolejne traktaty z Nicei (2001) oraz Lizbony (2009) zreformowały UE, likwidując np. WE, której następcą została UE

Kolejne akcesje do UE:

- 1995 rok – wejście Austrii, Finlandii oraz Szwecji. W referendum Szwajcarzy oraz Norwegowie opowiedzieli się przeciw wstąpieniu do UE
- 2004 rok – Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Litwa, Łotwa, Estonia, Słowenia, Cypr i Malta stali się członkami UE
- 2007 rok – do UE weszły Bułgaria i Rumunia
- 2013 rok – wejście Chorwacji do UE

Obecnie UE liczy 28 państw członkowskich.

Brytyjczycy w 2016 roku w referendum opowiedzieli się za wyjściem z UE, jednak wciąż trwają negocjacje zasad wyjścia, więc UK jest wciąż oficjalnym członkiem UE.

Organy UE – Komisja Europejska

- Komisja Europejska to organ wykonawczy UE (odpowiednik rządu w Polsce)
- Składa się ona z **28 komisarzy** – każdy kraj członkowski ma swojego komisarza
- Na jej czele stoi **przewodniczący KE Jean-Claude Juncker** (były premier Luksemburga)
- W jej skład wchodzi wysoki przedstawiciel UE ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Federica Mogherini z Włoch, pierwszy wiceprzewodniczący KE Frans Timmermans (komisarz ds. rządów prawa, były MSZ Holandii) oraz 5 wiceprzewodniczących
- Polską przedstawicielką w KE jest **Elżbieta Bieńkowska, komisarz ds. rynku wewnętrznego, przemysłu, przedsiębiorczości oraz małych i średnich przedsiębiorstw**

Zadania KE:

- zajmuje się bieżącym administrowaniem sprawami wspólnotowymi (np. polityka rolna, wspólny rynek, fundusze UE)
- przygotowuje propozycje i projekty traktatów i aktów wspólnotowych
- może też pozywać różne podmioty do Trybunału Sprawiedliwości UE

Tryb wyboru członków KE:

- Rada Europejska wybiera większością kwalifikowaną kandydata na szefa KE, zatwierdza go Parlament Europejski większością głosów jego członków
- Członków KE ustala Rada Unii Europejskiej wspólnie z szefem KE, cały skład zatwierdza PE

- **Parlament Europejski** liczy **751 członków**
- Wybierani są wyborach krajowych.
- **Polska ma 51 eurodeputowanych.**
- Posłowie w PE nie zasiadają w klubach narodowych lecz we frakcjach europejskich
- PiS jest członkiem Europejskich Konserwatystów i Reformatorów, PO jest członkiem Europejskiej Partii Ludowej (chadecy) a SLD członkiem Europejskich Socjalistów.
- **Przewodniczącym PE** jest Włoch **Antonio Tajani**. Polskim wiceprzewodniczącym PE jest Zdzisław Krasnodębski z PiS.
- Jest **organem prawodawczym**, a więc uchwała akty prawa wspólnotowego
- Współdziała przy uchwalaniu budżetu, zatwierdza skład KE, może uchwalić wotum nieufności KE (2/3)

Rada Europejska

- Najważniejszy organ Unii Europejskiej
- Zasiadają w niej **głowy państw członkowskich** – w zdecydowanej większości to premierzy, jednak Cypr, Francję, Litwę i Rumunię reprezentują prezydenci
- **Przewodniczącym RE** jest Polak **Donald Tusk** – jego zadaniem jest organizowanie jej działań oraz prowadzenie jej obrad
- W RE zasiada również szef KE Jean-Claude Juncker
- Rada Europejska zbiera się **przynajmniej 2 razy w półroczu**, jednak w razie potrzeby zwoływane są dodatkowe szczyty RE
- Rada Europejska określa **ogólne kierunki integracji europejskiej**
- Państwo może przedstawić procedowany akt prawa wspólnotowego, jeśli zagraża on jego systemowi zabezpieczenia społecznego wymiaru sprawiedliwości. Procedura uchwalania takiego prawa ulega zawieszeniu aż do konsensusu
- Ustala ogólne wytyczne dot. negocjacji akcesyjnych z kandydatem
- Może **jednomyślnie uchwalić łamanie przez członka wartości demokratycznych** lub praw człowieka, co może doprowadzić do zawieszenia niektórych jego praw członkowskich
- **Wskazuje ona kandydata na szefa KE**, mianuje też szefa EBC i jego zastępców
- Najczęściej podejmuje decyzje w drodze **konsensusu** (kilka sytuacji głosowań)

Rada Unii Europejskiej

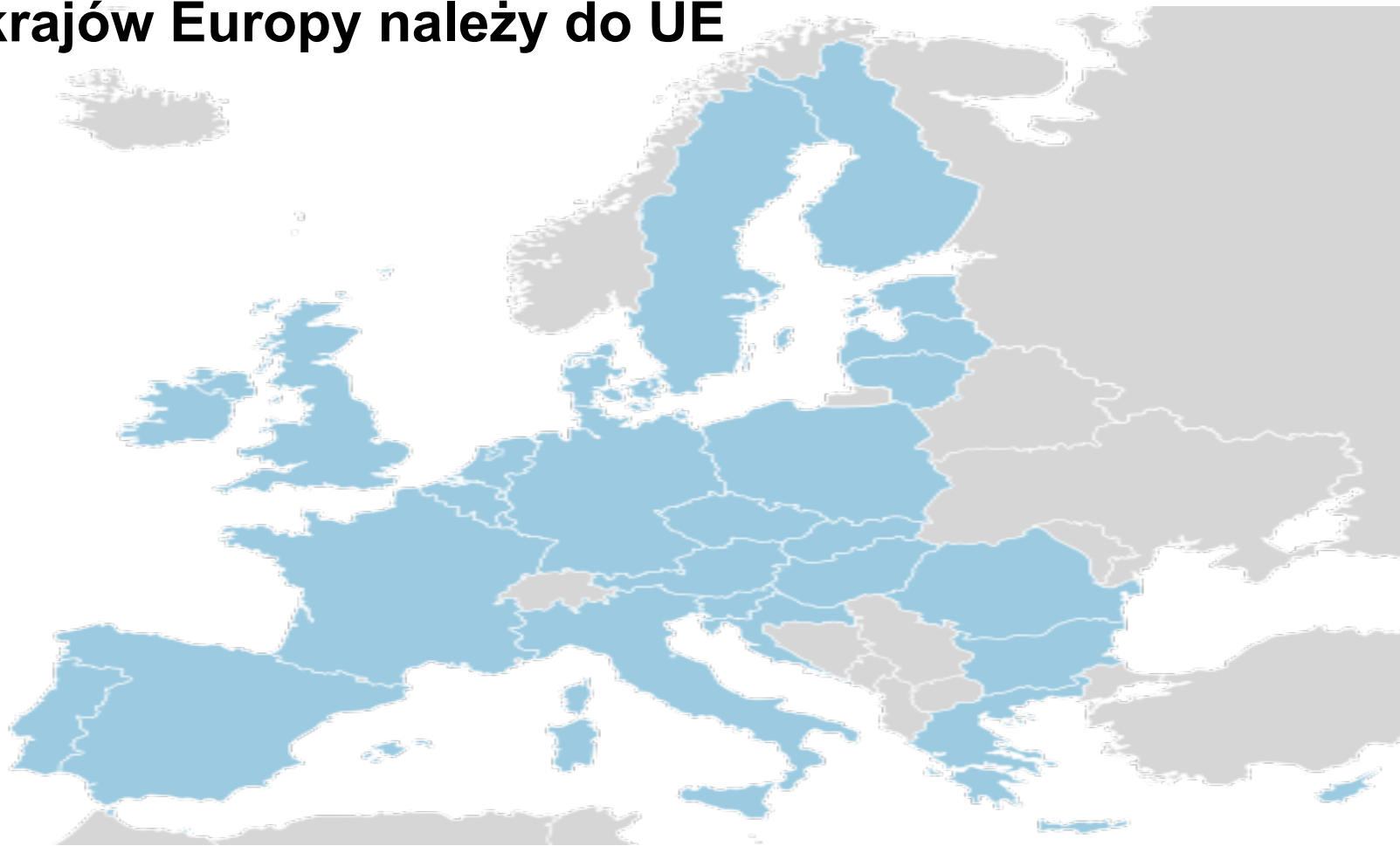
- składa się z **ministrów** spraw zagranicznych **państw członków** lub ministrów innych resortów
- składa się z **Rady Ogólnej** (ministrowie SZ) oraz **10 Rad Branżowych** (pozostali ministrowie)
- przewodniczącym RUE jest minister kraju, który pełni prezydencję (obecnie Bułgaria)
- ma **zadania prawodawcze** – wspólnie z PE – wydaje rozporządzenia, dyrektywy i decyzje, które obowiązują na terenie UE
- bierze udział w tworzeniu budżetu
- Podejmuje decyzje zwykłą większością (sprawy techniczne), **większością kwalifikowaną** (większość spraw) lub jednomyślnie (obecnie zanika)
- Większość kwalifikowana – 72 proc. państw członkowskich reprezentujących 65 proc. ludności (akty na wniosek szefa KE 55 proc. państw (15) reprezentujących 65 proc. ludności)

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

- organ sądowniczy UE
- składa się z Trybunału Sprawiedliwości i Sądu
- Trybunał orzeka o zgodności aktów prawnych UE z traktatami oraz orzeka o ich wykładni
- Trybunał na wniosek KE podejmuje decyzje ws. Państw członkowskich niewypełniających traktatów
- Sąd rozpatruje przeróżne skargi, np. obywateli na kraj członkowski, albo państwa przeciw KE
- TSUE składa się z 28 sędziów mianowanych przez państwa członkowskie

Obszary różnego tempa integracji – tylko część krajów Europy należy do UE

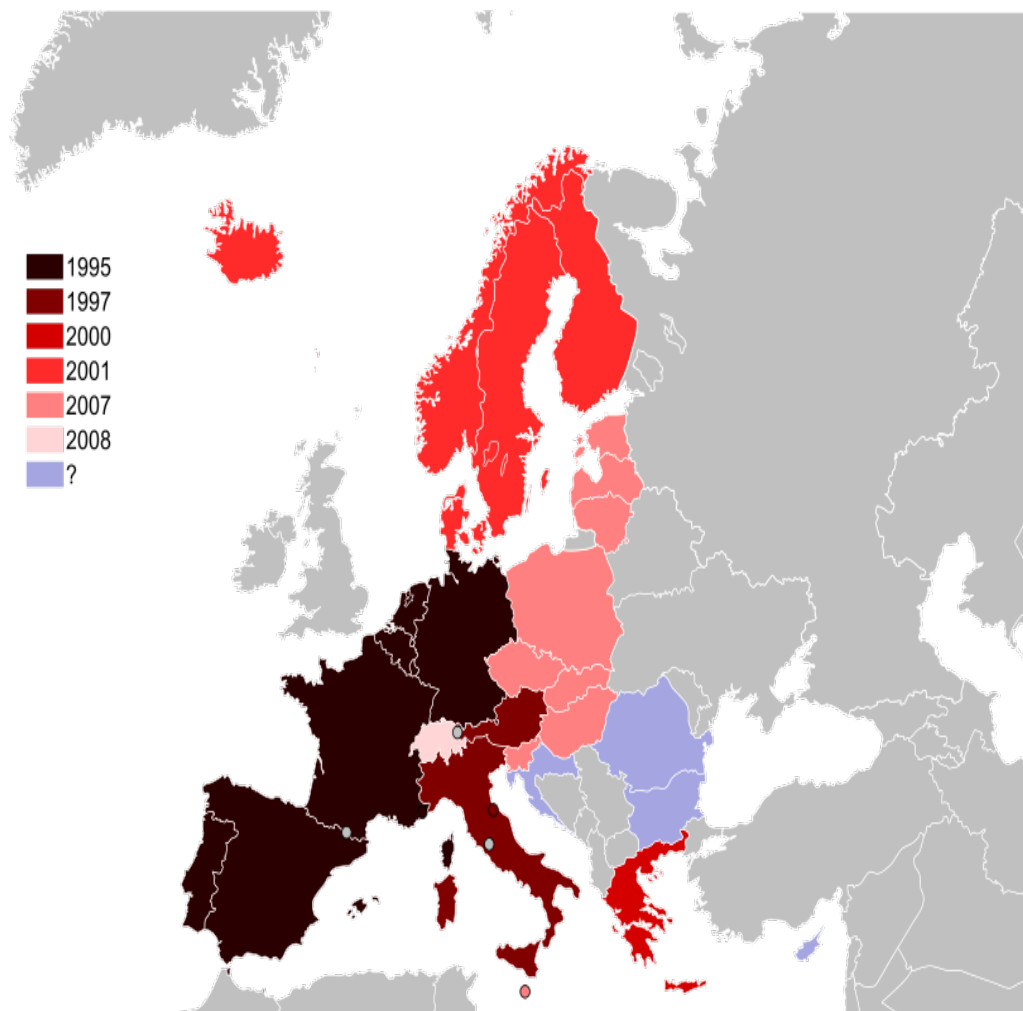

Norwegia, Islandia i Liechtenstein należą do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, czyli mają dostęp do wspólnego rynku.

Strefa euro

- wspólna waluta zaczęła obowiązywać w 1999 roku na mocy traktatu z Maastricht
- do strefy euro należy 19 krajów UE. Nie należy do niej więc 9 krajów UE: Polska, Czechy, Dania, Szwecja, Rumunia, Bułgaria, Wielka Brytania, Chorwacja, Węgry.
- do strefy euro należą 3 kraje, które nie należą do UE: Watykan, Monako oraz San Marino
- wspólną walutę jednostronnie wprowadziły również 3 inne kraje, które nie należą do UE: Andora, Czarnogóra oraz Kosowo. Można w nich płacić euro, jednak nie należą one do obszaru wspólnej waluty.
- Traktat z Maastricht nakładał na kraje wymogi dotyczące maksymalnego deficytu (3% PKB) oraz długu publicznego (60% PKB), jednak członkowie tego nie przestrzegają
- kształt wspólnej waluty doprowadził do kryzysu

Układ z Schengen

- zawarty w 1985 roku w Schengen w Luksemburgu
- Na jego mocy w 1995 roku zniesiono kontrole na granicach państw, które zawarły układ
- Obecnie należy do niego 26 państw
- Należą do niego 4 państwa spoza UE – Szwajcaria, Norwegia, Islandia oraz Liechtenstein
- Nie należy do niego 6 państw członkowskich UE – Bułgaria, Rumunia, Chorwacja, Cypr, Wielka Brytania i Irlandia
- W trakcie kryzysu uchodźczego w 2015 r. niektóre państwa czasowo przywróciły kontrole na granicach – m. in. Szwecja i Austria.
- To znów rozpoczęło dyskusję o wadach Schengen

Stać współpracę strukturalna – PESCO

- W grudniu 2017 roku 26 państw członkowskich podpisało notyfikację ws. utworzenia PESCO
- PESCO ma umożliwiać podejmowanie daleko idącej współpracy i wspólnych zobowiązań w zakresie polityki obronnej
- Stworzono wstępną listę 17 projektów z zakresu obronności, które będą wdrażane w najbliższym czasie
- Do PESCO nie przystąpiły Dania i Wielka Brytania

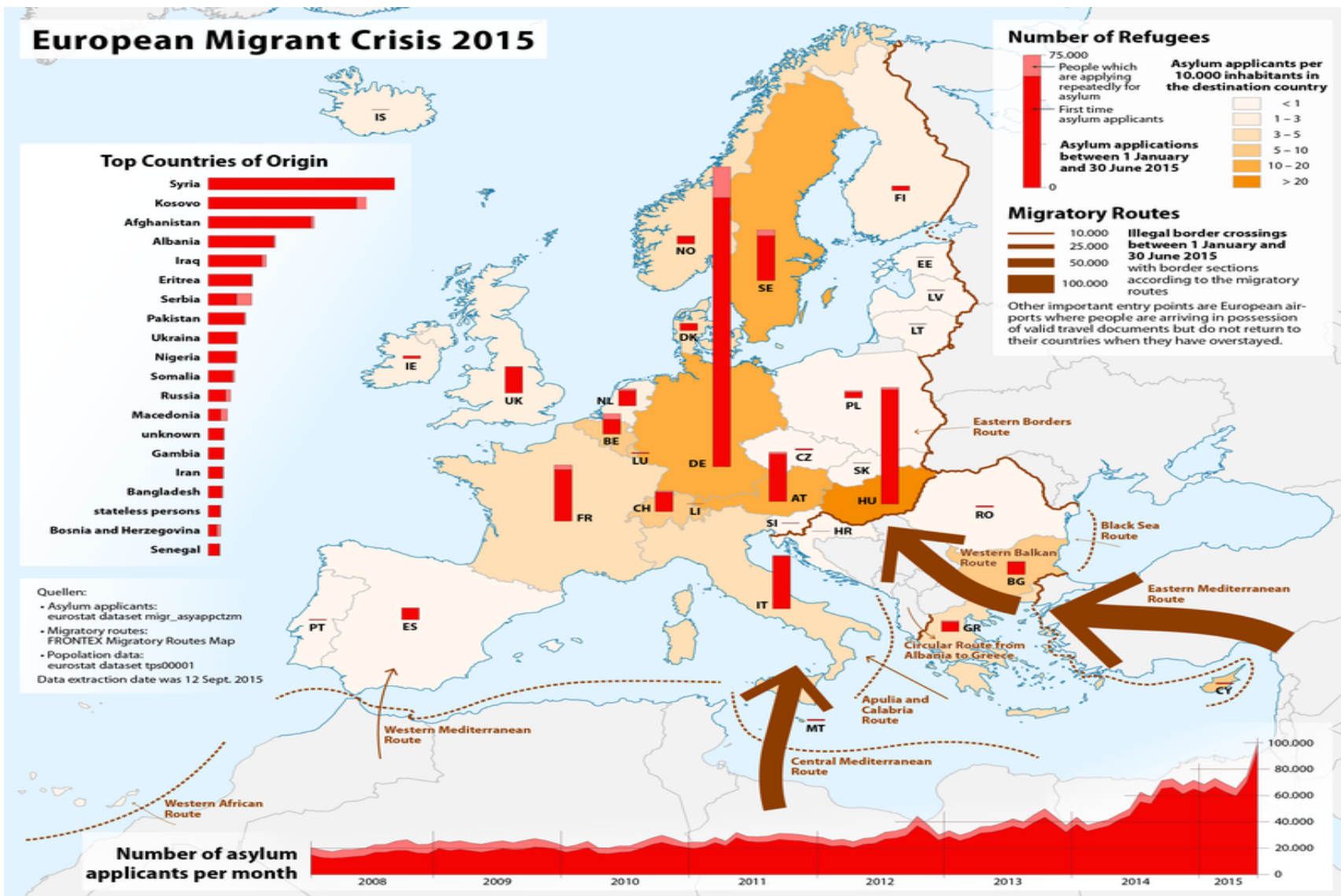

Frontex

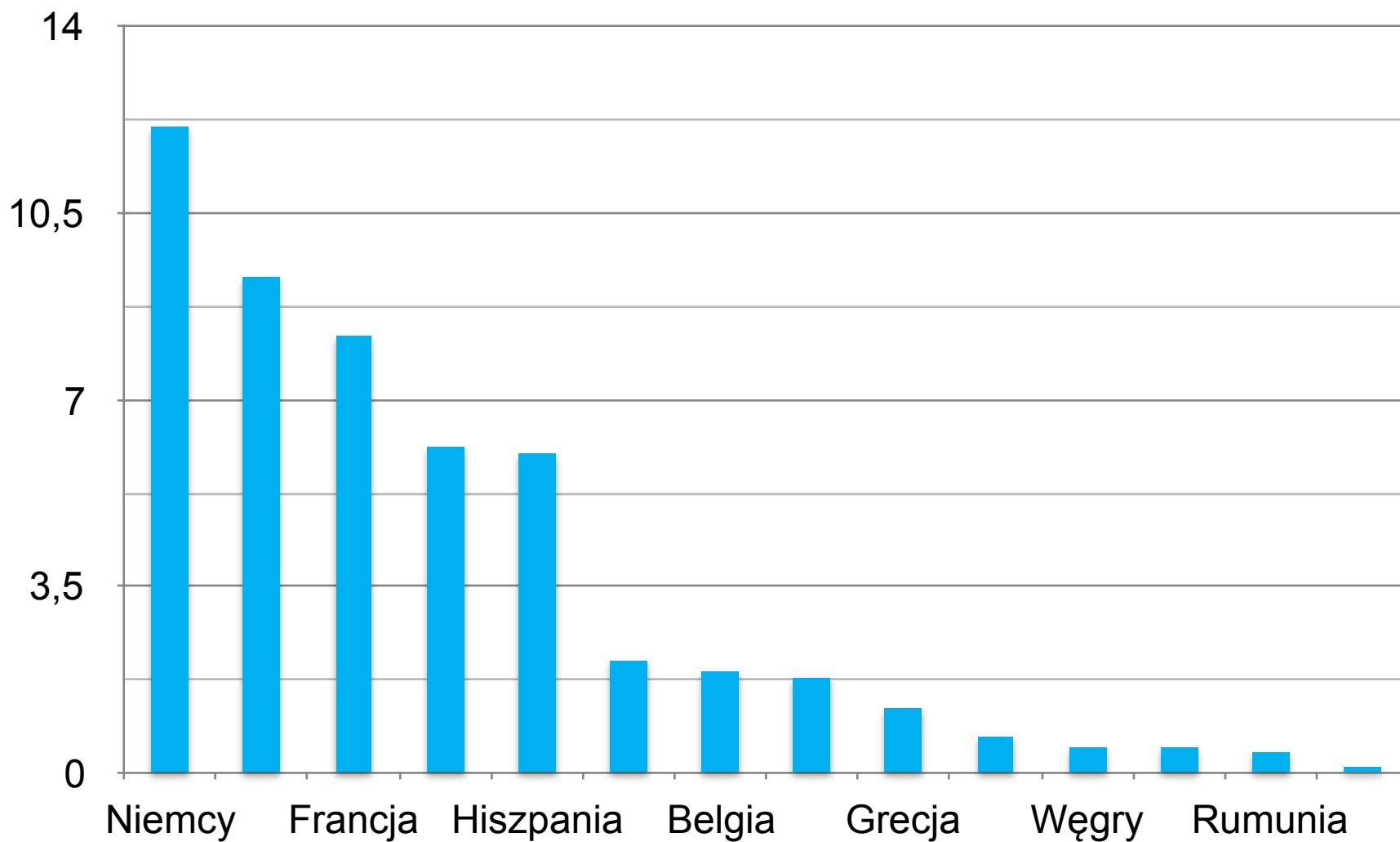
- Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej
- Jedyna agencja UE, która ma swą centralną siedzibę w Warszawie
- Do zarządu Frontexu należy po 1 przedstawicielu każdego państwa członkowskiego UE, poza Wielką Brytanią i Irlandią.
- Do Frontexu należą też Liechtenstein, Szwajcaria, Islandia oraz Norwegia, które są w Schengen
- Małe kompetencje – jego siły mogą reagować na granicach tylko na wniosek państwa członkowskiego
- Małe środki – w 2016 r. zaledwie 320 pracowników, na koniec 2017 roku wzrosło do 700.
- Wspólna ochrona granic zawiodła podczas kryzysu uchodźczego, gdy państwa graniczne, głównie Włochy i Grecja, sobie nie poradziły

Państwa nienależące do Unii Europejskiej, ale będące stroną układów i porozumień z UE [\[edytuj \]](#) [\[edytuj kod \]](#)

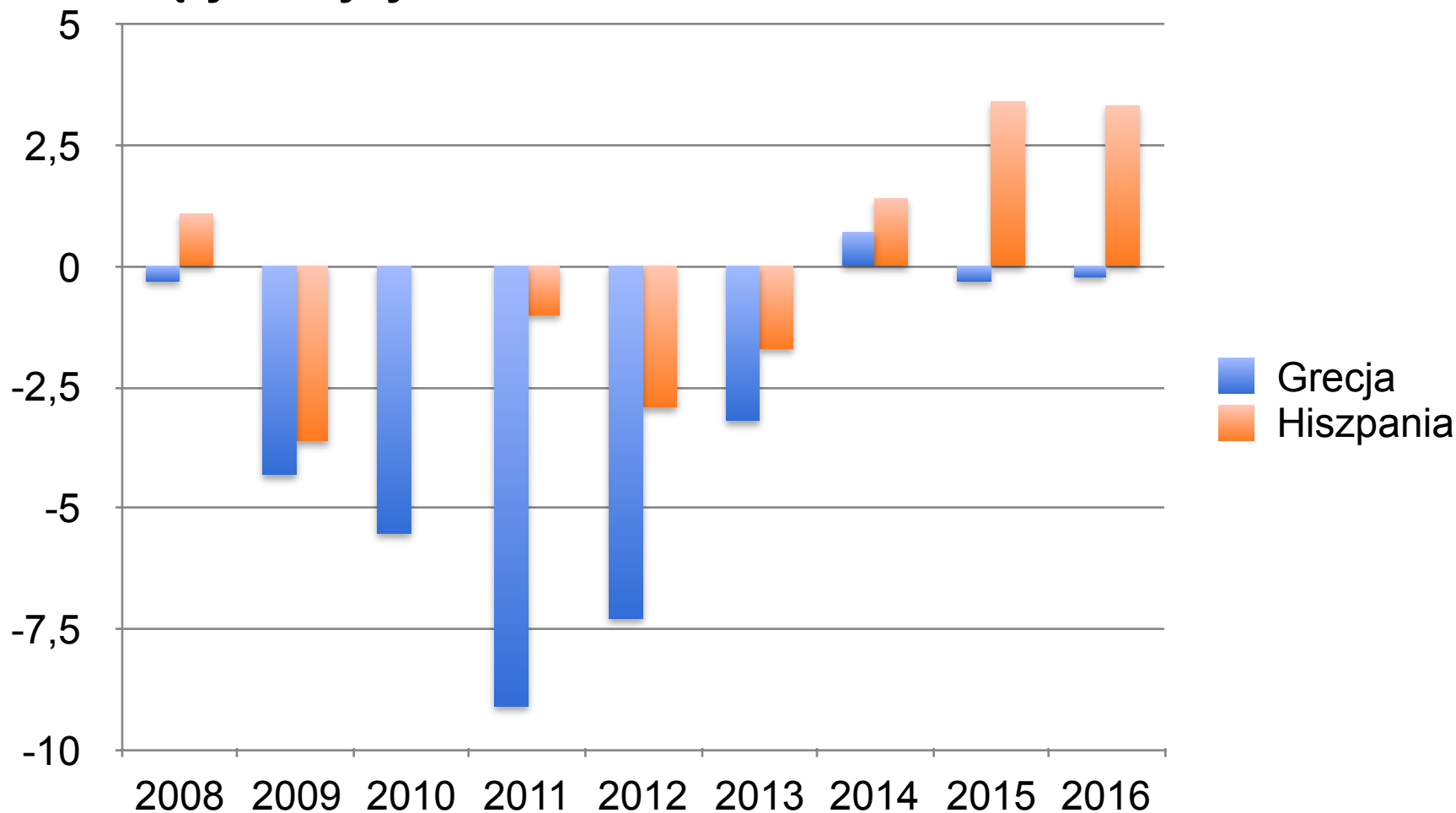
Kraj	Europejski Obszar Gospodarczy	Układ z Schengen	Strefa euro	Strefa VAT UE	Unia celna	Stosowanie prawa wspólnotowego
 Islandia	✓	✓	✗	✗	✗ brak unii celnej, EOG zakłada strefę wolnego handlu i unię gospodarczą z pominięciem unii celnej	częściowo w ramach EOG ^[20]
 Liechtenstein	✓	✓ ^[21]	✗	✗	✗ brak unii celnej, EOG zakłada strefę wolnego handlu i unię gospodarczą z pominięciem unii celnej	częściowo w ramach EOG
 Norwegia	✓	✓	✗	✗	✗ brak unii celnej, EOG zakłada strefę wolnego handlu i unię gospodarczą z pominięciem unii celnej	częściowo w ramach EOG
 Szwajcaria	✗ ^[22]	✓ ^[21]	✗	✗	✗	częściowo w ramach dwustronnych porozumień WE-CH
 Monako	✗	(brak oficjalnego porozumienia, de facto brak kontroli granicznych) ✓	✓	✓	✓	minimalnie
 San Marino	✗	(brak oficjalnego porozumienia, de facto brak kontroli granicznych) ✓	✓	✗	✓	minimalnie
 Watykan ^[23]	✗	(brak oficjalnego porozumienia, de facto brak kontroli granicznych) ✓ Oficjalnie zainteresowany członkostwem	✓	✗	status niejasny	✗

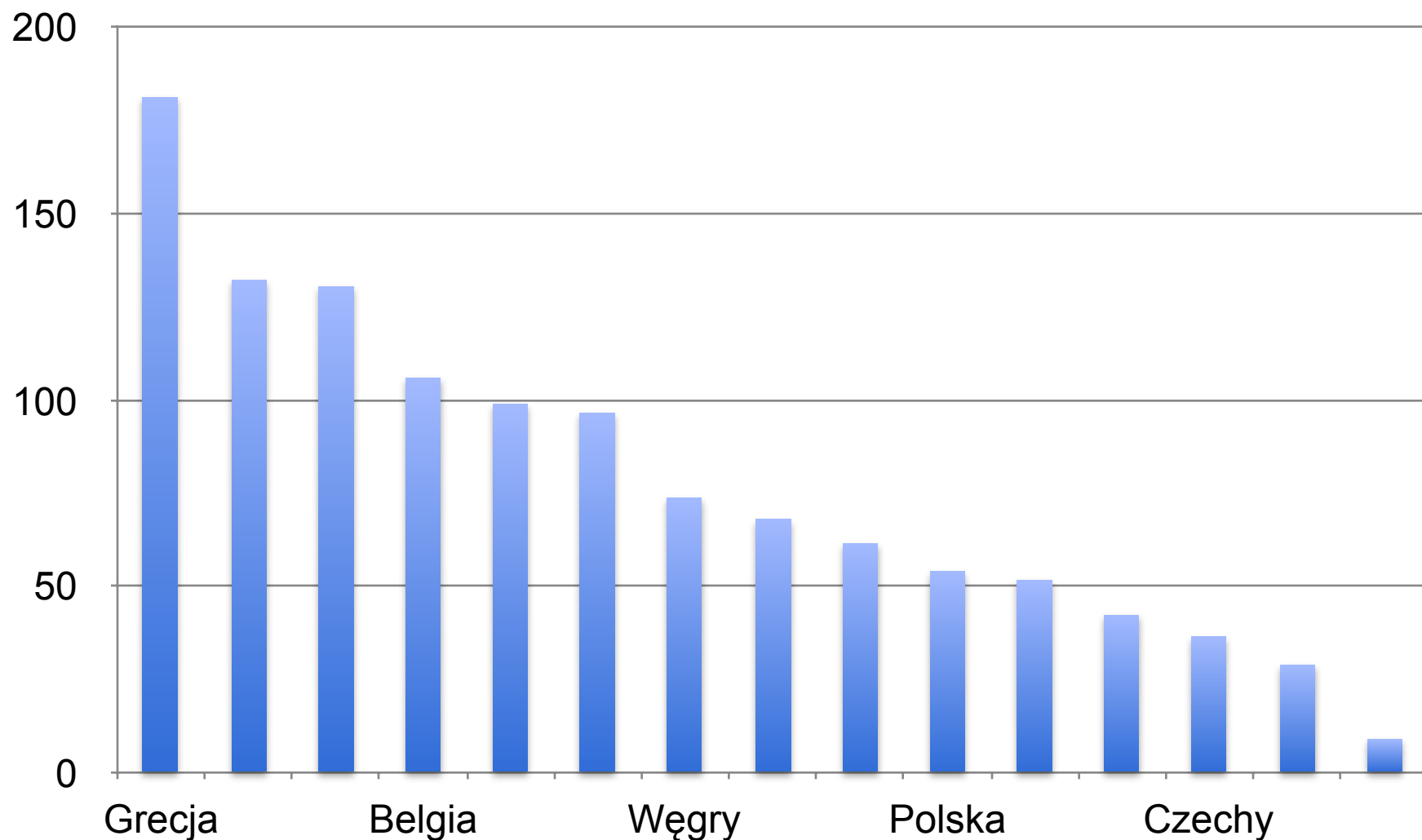
Oficjalna liczba mieszkańców kraju urodzonych za granicą w milionach

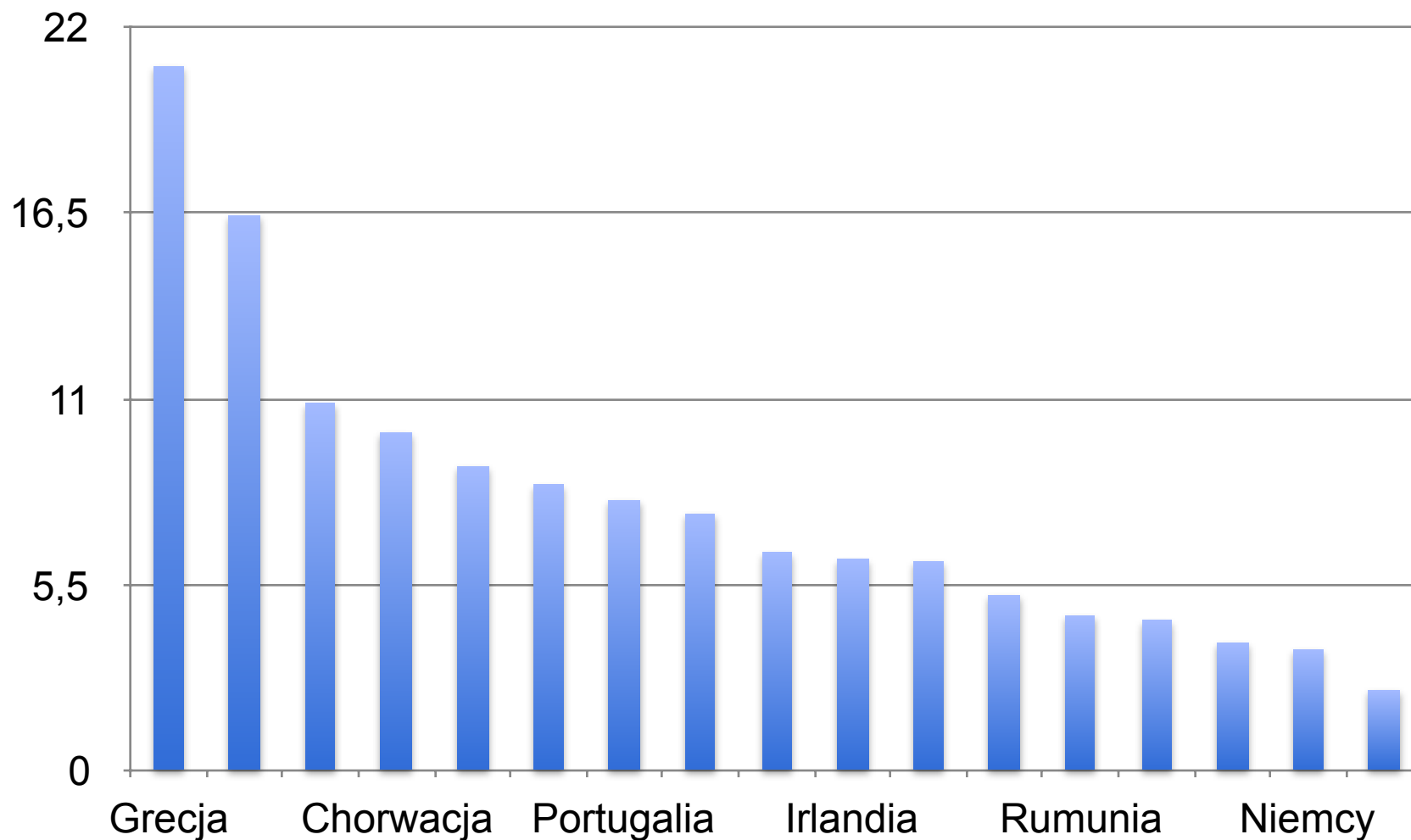
Spadki PKB w dwóch krajach strefy euro najbardziej dotkniętych kryzysem

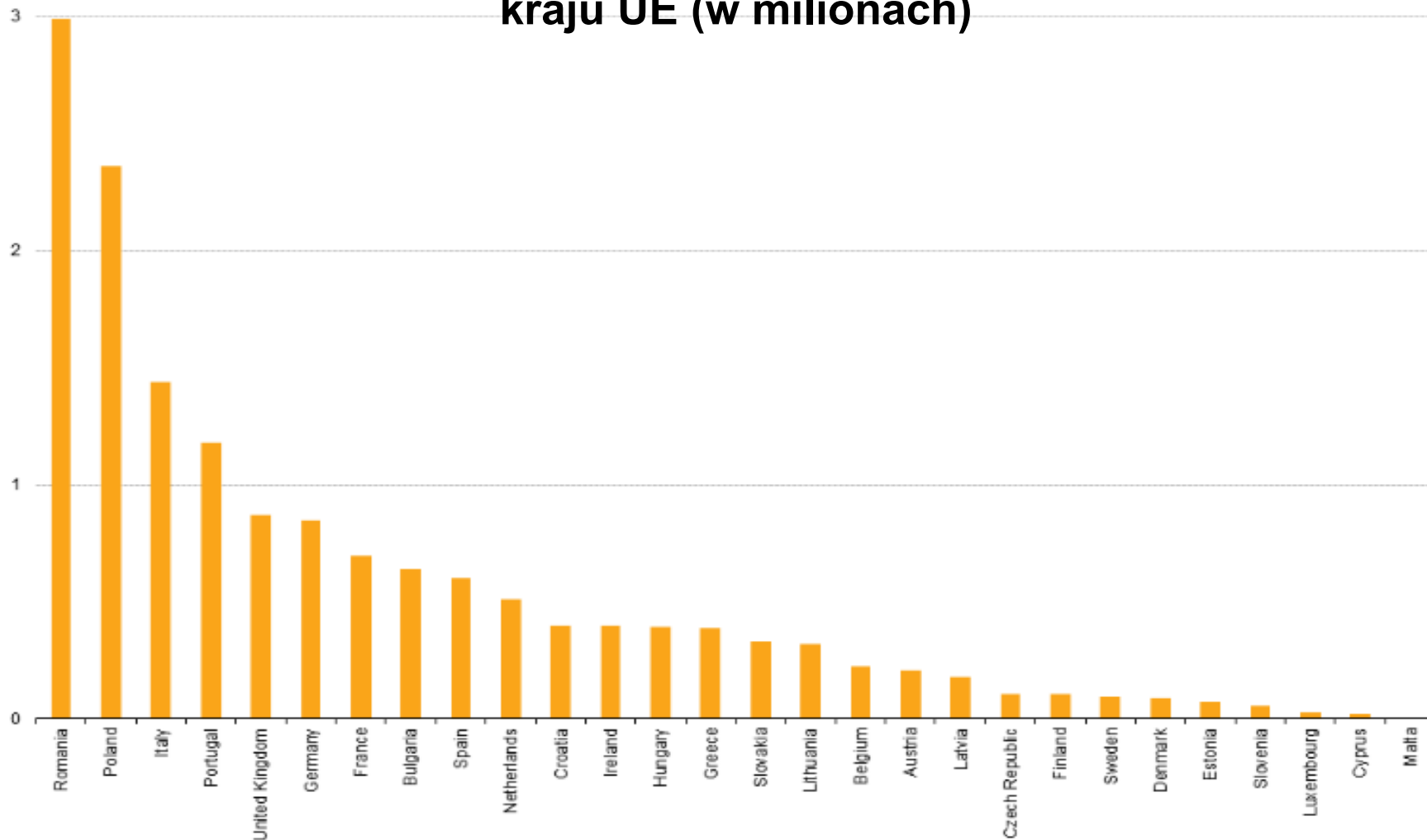
Poziom dług publiczny w stosunku do PKB – 2016 rok

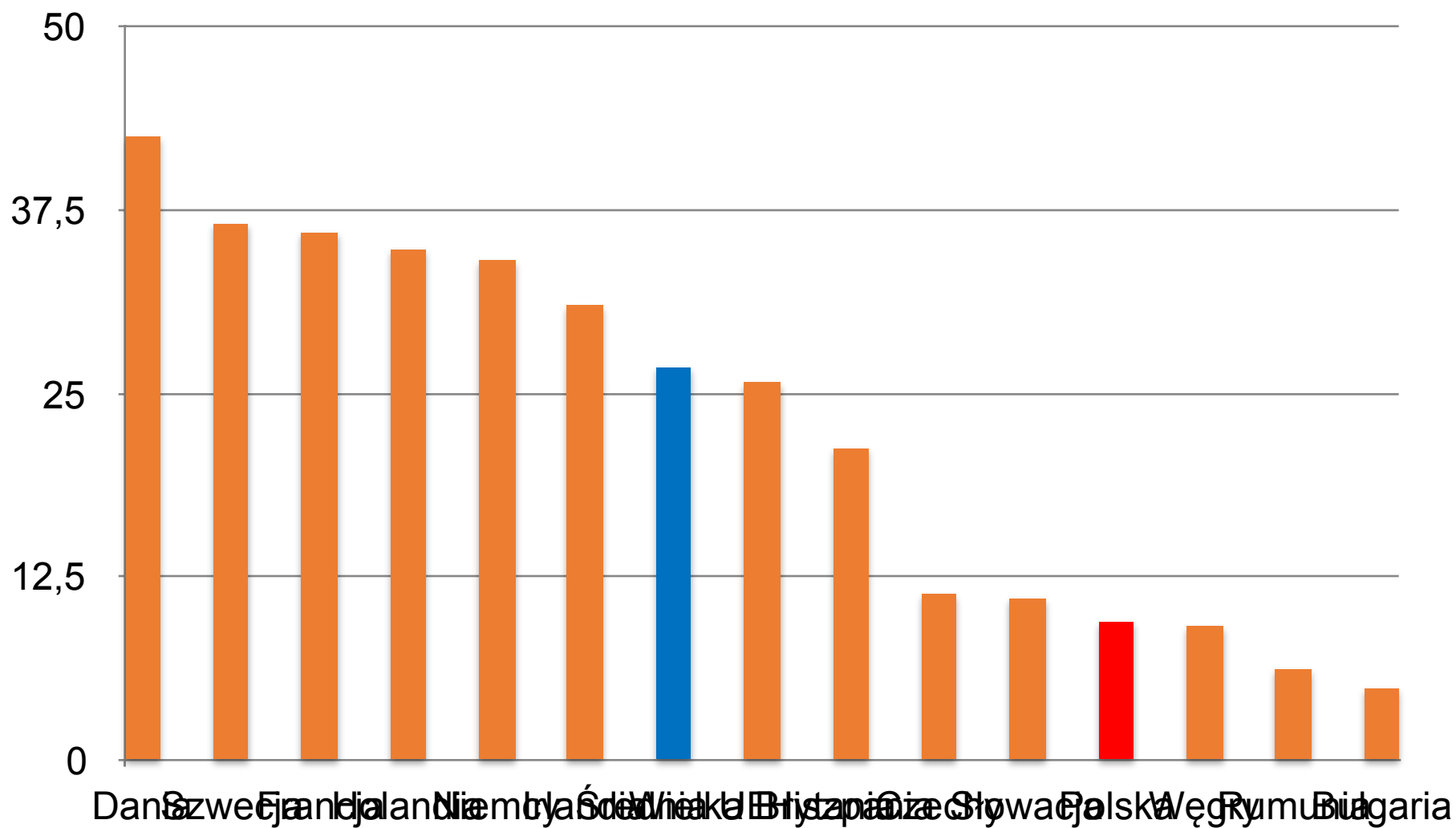
Stopa bezrobocia w 2017 roku

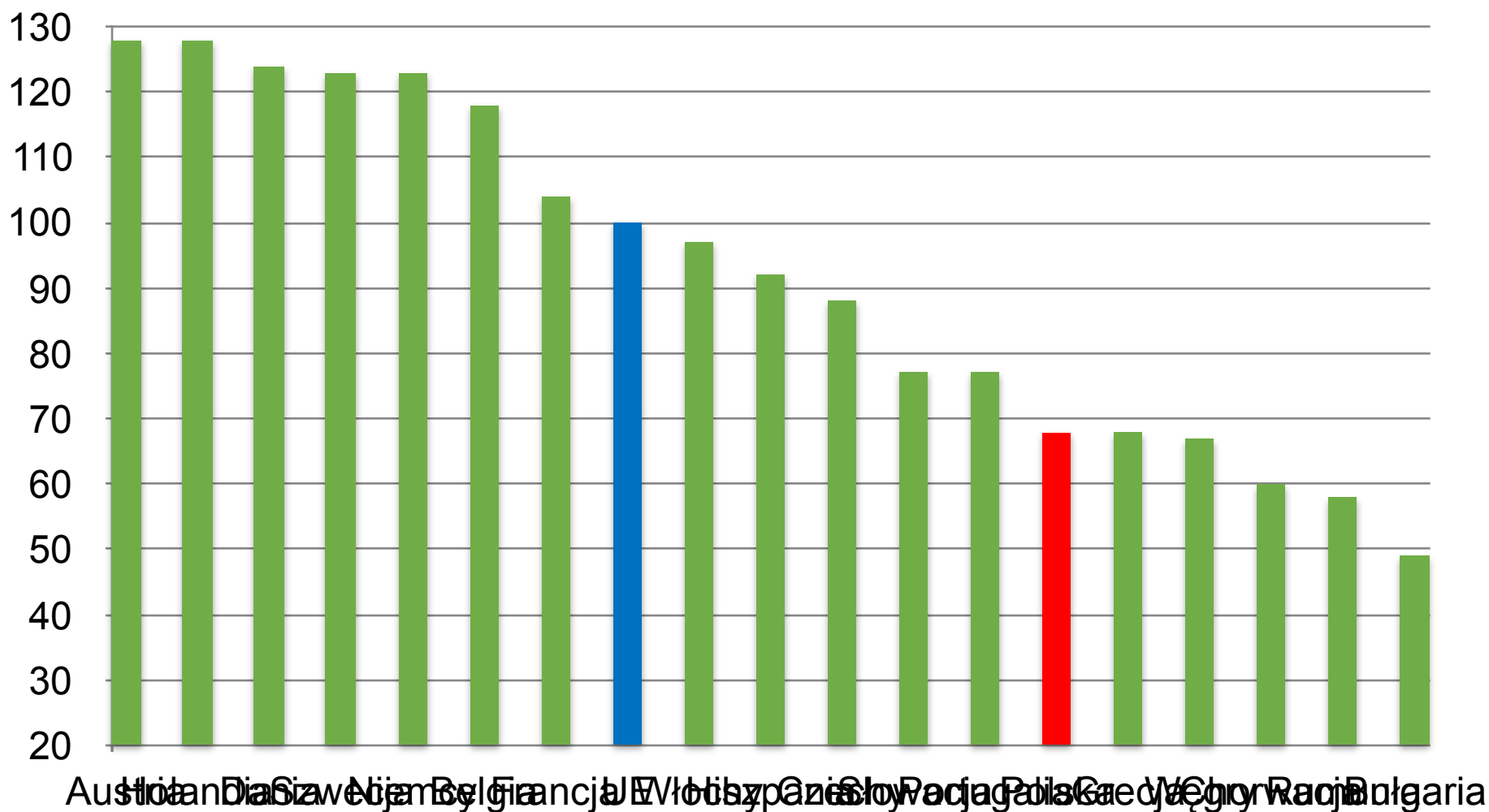
Liczba obywateli mieszkających poza krajem ojczystym, w innym kraju UE (w milionach)

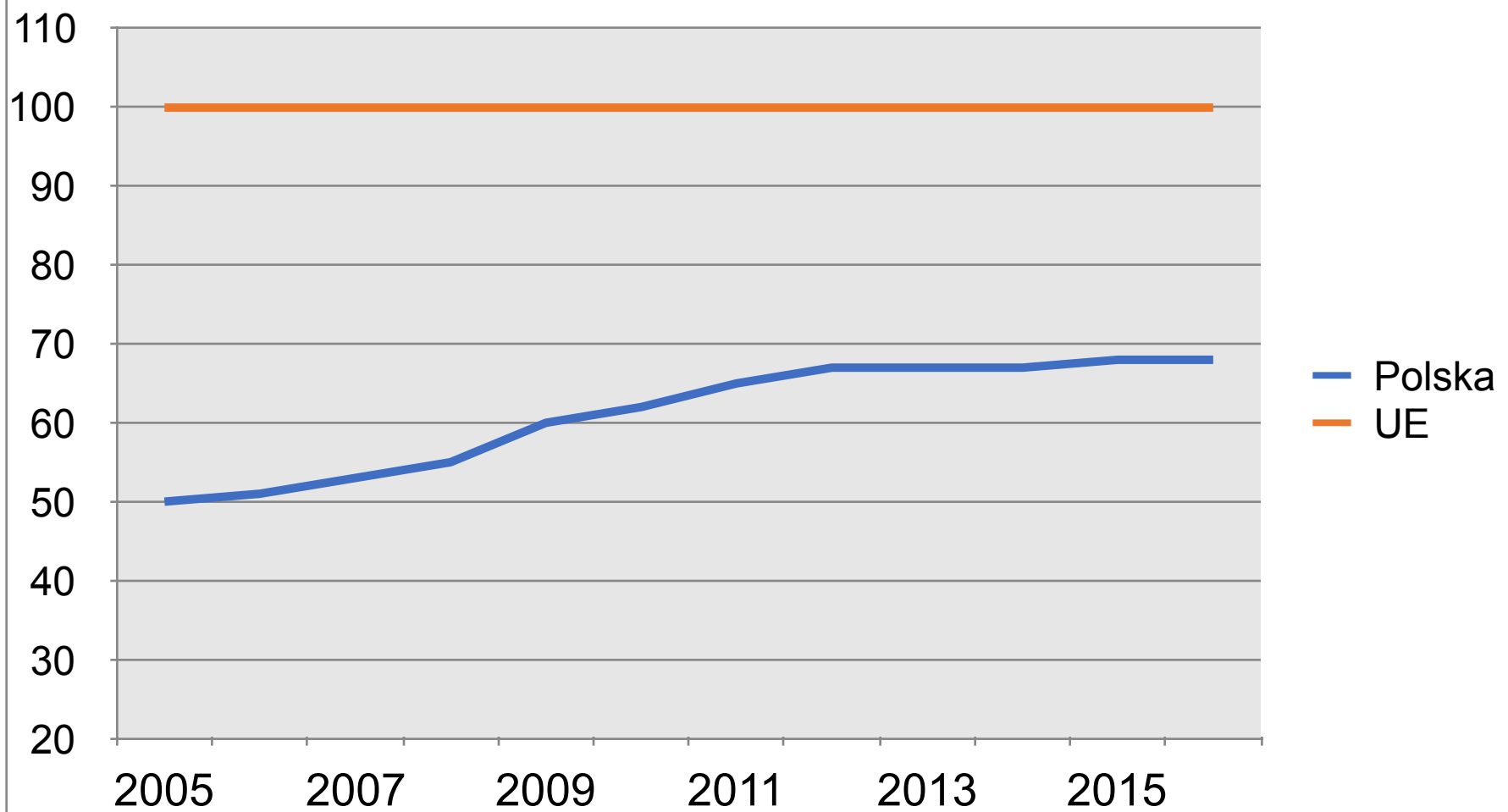
Średnia stawka za godzinę pracy w euro – 2017 r.

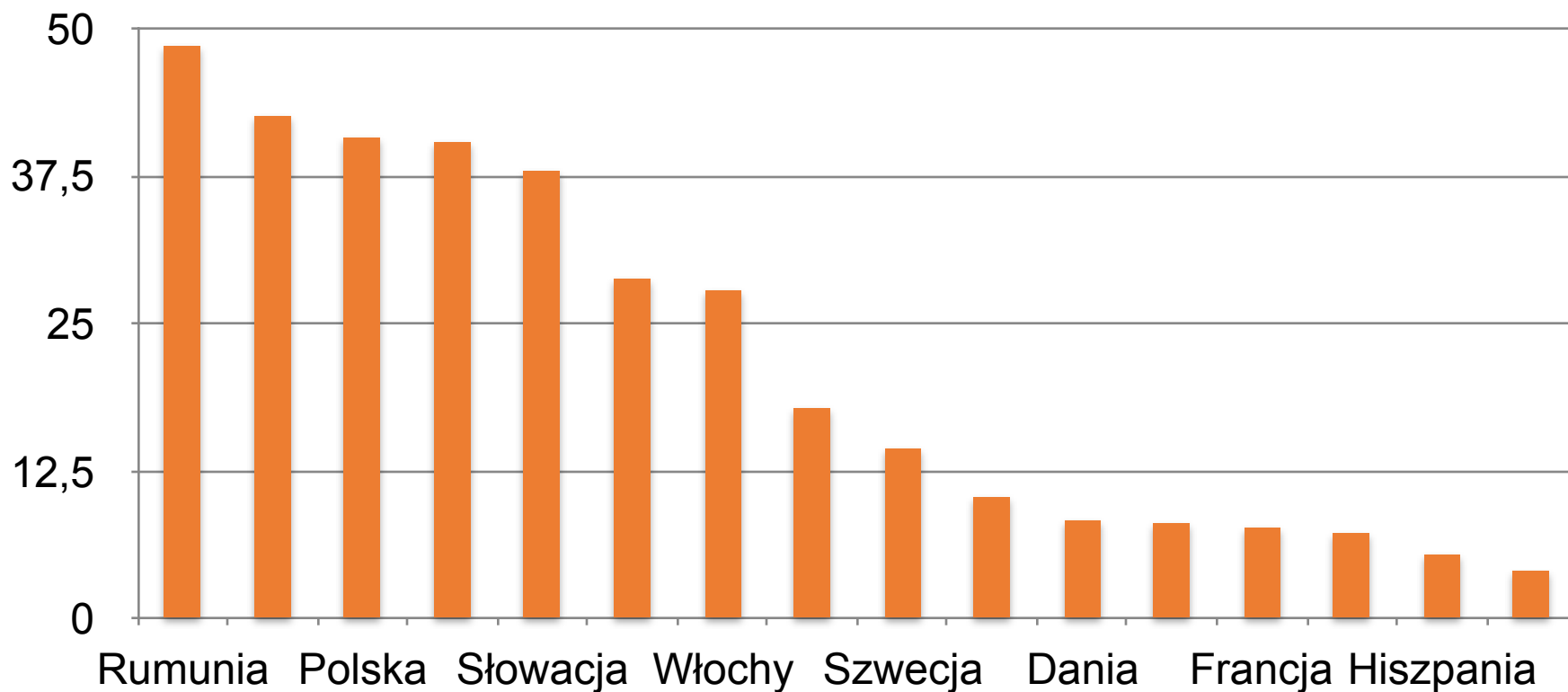
Poziom rozwoju (PKB na głowę) na tle średniej UE – 2016 rok

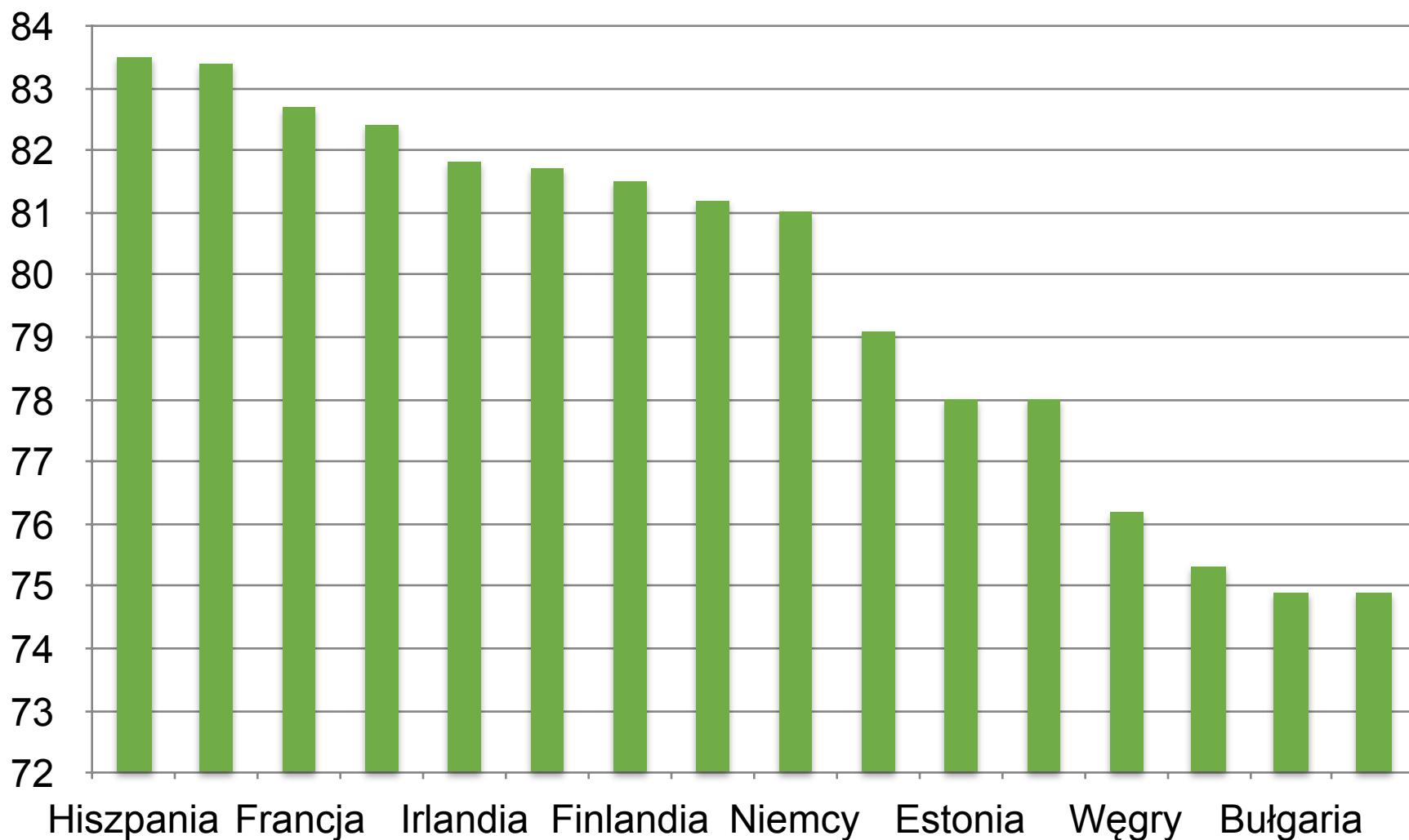
Dynamika konwergencji rozwoju Polski ze średnią UE od wejścia Polski do UE

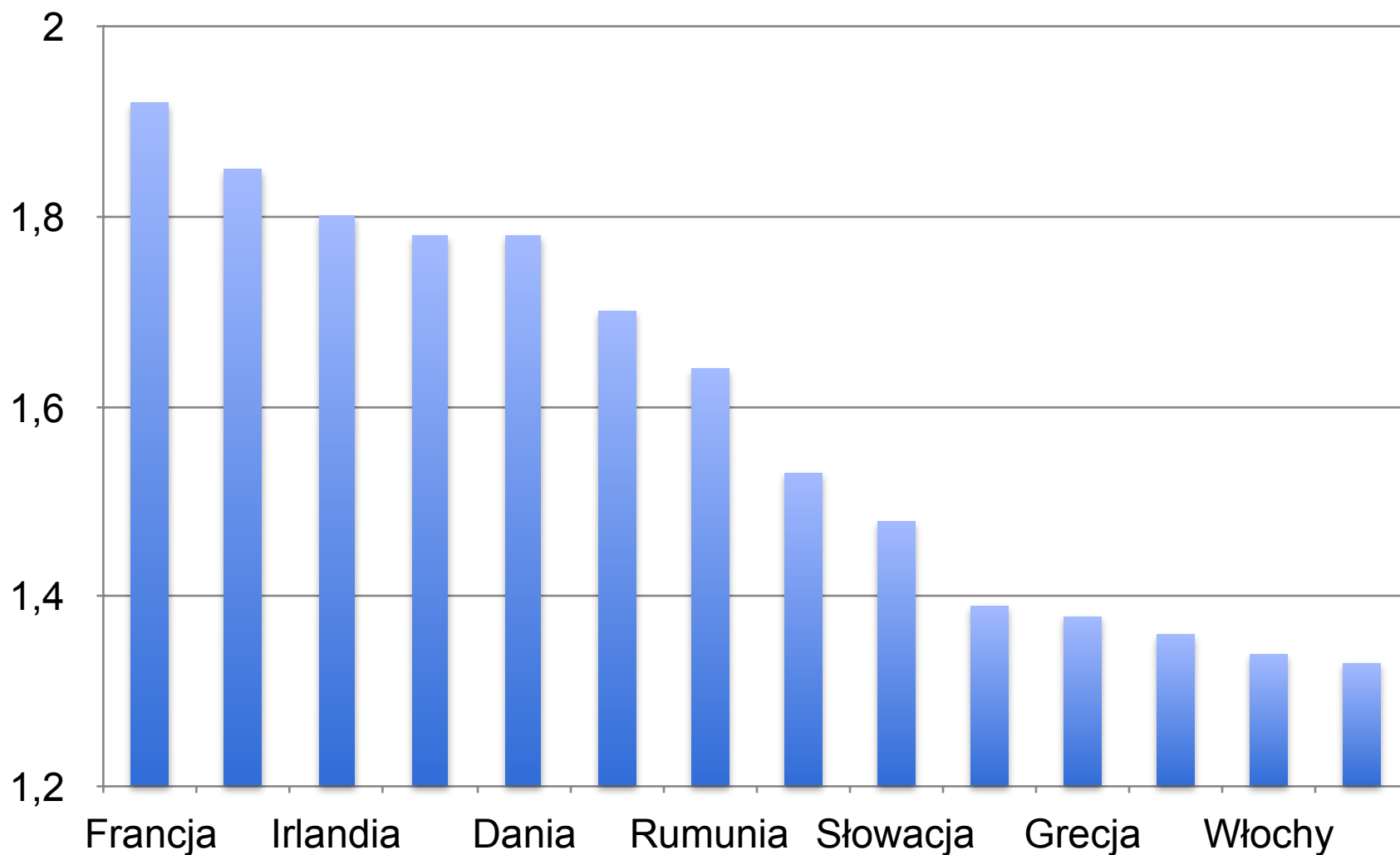
Odsetek ludności żyjącej w za małych mieszkaniach

Przeciętna długość życia do momentu narodzin

Wskaźnik dzietności w 2016 r.

Oto europejskie regiony, które żądają niepodległości

- W 2014 roku odbyło się legalne referendum niepodległościowe w Szkocji – 55% przeciw
- W 2017 odbyło się referendum niepodległościowe w Katalonii – 92% za – jednak uznane za nielegalne

Dziękuję za uwagę
Piotr Wójcik

Ośrodek Debaty
Międzynarodowe
Katowice

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Zadanie dofinansowane ze środków
Ministerstwa Spraw Zagranicznych